

APŽVALGA

LIETUVIŲ INFORMACINIS KULTŪRINIS LEIDINYS

Nr. 22

1946 m. birželio 30 d.

NÜRTINGEN

NKVD DERYBOS SU PARTIZANAIŠ

Lietuvių išeivių spauda Amerikoje ir Anglijoje kartas nuo karto paduoda naujų žinių iš okupuotosios Lietuvos, kurios dažnai kalba mums apie aktyvų lietuvių partizanų veikimą Tėvynėje, nežiūrint į okupantų dedamas pastangas juos išnaikinti. Partizanų "valymas" vyko ir tebevyksta, tačiau NKVD ir šiais žygiais partizanų veikimo neįstengia sustabdyti. Šitai patvirtina pranešimai, kurie sako, jog NKVD eina į derybas su lietuvišais partizanais, norėdama "geruoju" paveikti partizanus sustabdyti savo veikimą. Štai ką šiuo reikalu rašo "Išeivių Draugas" Nr.23:

"Neseniai iš Lietuvos atvykęs žmogus sako, kad Lietuvoje yra partizanų. Lietuviai juos vadiną žaliukais, o rusai ir dabartinė vyriausybė vadina juos bandidatais arba vokiškais lietuviškais nacionalistais. Žaliukų eiles sudaro vyrai nestoję į raudonąją armiją. Jų skaičius ir pavardės vadovybės laikoma didelėje paslapyje. Dažnai partizanas nežino partizano tikrosios pavardės. Kiekvienas turi slapivarde. Stipriausios partizanų jėgos yra Alytaus, Panevėžio ir Zarasų rajonuose. Kitose Lietuvos vietose taip pat veikia, bet mažesniomis grupėmis. Šiuo metu žaliukai defenzyvoje. Kitus karui pereitų puoliman. Jų veikla pasireiškia sėkmesniu mastu, daugiau vietinio pobūdžio. Provincijoje sudraudžia seniūnus ir t.t. Žaliukai reikalingą maistą ir aprangą gauna iš kaimo aukų forma. Bendri partizanų nusiskundimai šie: sunki finansinė būklė, neturi aukštų karininkų, nėra vieno štabo, iš kurio plauktų vienodi nurodymai visoms grupėms.

Pernai rugpiūčio mėn. buvo generalinis Lietuvos miškų valymas. Jame dalyvavo specialūs kariuomenės ir NKVD daliniai. Valymo metu Liudvinave gulėjo 40 lavonų žaliukų, Simne 30 - lavonų, Vilkijoje 25 lavonai ir t.t. Siaurės Lietuvos miesteliuose irgi buvo paguldytų 20, 30, 40 lavonų. Nušautų partizanų lavonus atveždavo į artimiausią miestelį, paguldėdavo viešoje vietoje ir laikydavo dvi tris paras žmonėms pagąsdinti. Po miškų valymo x vieną sekmadienį ankstyvą rytą visam Kaune rusų kariuomenė, NKVD, darė butuose kratas. Ieškojo ir provincijos atbėgusių partizanų. Prieš tą valymą liepos mėn. Vilniuje įvyko Lietuvos TSR inteligentų suvažiavimas. Dalyvavo 500 asmenų. Suvažiavimo dalyviai sugrįžę namo turėjo paaiškinti partizanams, kad jeigu jie išeis iš miškų, jiems bus dovanota. Bet visi aiškinimai ir raginimai nedavė rezultatų. Maždaug tuo pat laiku, kai vyko suvažiavimai ir raginimai, studentų tarpe buvo pasklidusios tokios kalbos: 1. Pas lietuvius partizanus buvo atvažiavęs lenkų partizanų pasiuntinys ir kvietė lietuvius partizanus prisiglausti Au gustavo giriose. Lietuviai atsisakė motyvuodami, kad jeigu jie pasitrauksią į Lenkijos miškus ir ten žūsią, lietuvių tauta jų nepateisins. 2. NKVD atstovas susitiko su mūsų partizanais derybų. NKVD sąlygos: išeikit iš miškų, bus dovanota. Partizanų sąlygos: išeisim, bet pirmą gražinkite iš Sibiro į Lietuvą visus išvežtuosius ir paleiskite iš kalėjimų. Derybos nutrūko."

Nutolusi

Stasys Santvaras

PAKRANTĖ

Nutolusi pakrantė - Lietuva.
Žvelgiu į šiaurę - ten širdis jos plaka,
Tenai ir nuovargy jinau tebėr gyva - -
Tik atpažint sunku tą panemunių taką,
Kurio daug amžių ėjo ji laisva...

Padangę, tartum suodin apdangę skėriai,
Aptaškę dulkėm ir krauju jos veidą - -
Lietuvi, kagi tu nedoro padarei?
Kodėl ir vėl į ordvę keldina tą gaudžią gaidą
Tavų arimų vytūriai?...

Nutolusi pakrantė migloje.
Tik Nemunu atplaukiančią girdžiu jos raudą - -
Ir noriu verksti aš drauge su ja,
Ir širdį skauda, skauda...

Gyveno ten ir mirė ten tėvų tėvai,
Buvai tu visad mūsų - Lietuva tėvynė.
Už ką dabar tau kalami narvai?
Už ką ant kaklo kalinio grandinė?
Už ką tie kankinio randai?...

Praėjo amžių tūkstančiai tenai -
Didžių, garsių, šlovingų - -
Žmogau, gal tu dar nežinai,
Kad nuo audrų sukilusių siaubingų
Tave apgynė aisčiai, tartum, milžinai?

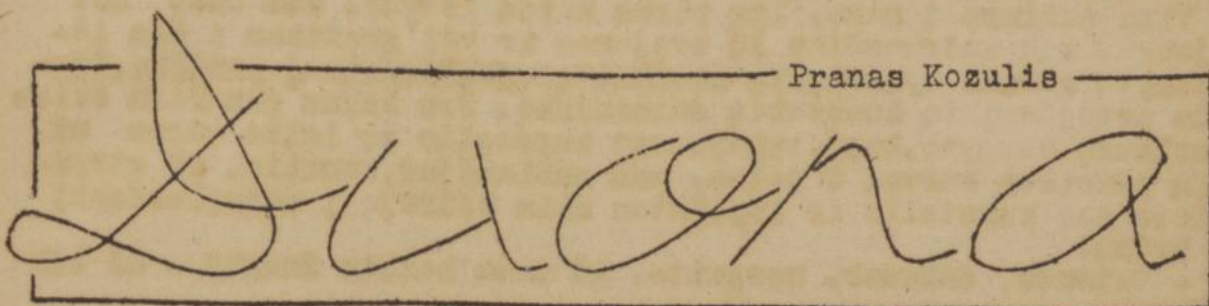
Nutolusi pakrantė - Lietuva.
Žvelgiu į šiaurę - ten širdis jos plaka,
Tenai ir sielvarte jinau tebėr gyva...
Nespės, nespės pakirsti paskutinę sodų šaką -
Ir paukštė grįžtančio pavasario ten vėl giedos
/laisva.

Iš naujai išėjusios ketvirtosios lyrikos knygos
"Laivai palaužtom burėm".

Pranas Kozulis

O žemė ir baudžia ir teisina
Ir užpila smiltim tyrom.
K. Bradūnas

Tai buvo audringas ir pilnas nerimo ruduo.

Mes, sugaudytieji iš įvairių Lietuvos kampelių, buvome nuva-
ryti tarp Liolupės ir jūros, prie Slokos miestelio kasti prieš-
tankinių griovių. Nuo aušros lig sutemos kasėme vandeningą smė-
lį, iš kurio dažnai išgriebdavom po gabalą drumzliną gintaro.
Smėlis slinko iš krantų, ir mes taškėmės po skystą košę, kaip ma-
ži vaikai. Kojos kiaurai permirkdavo ir nugara sulinkdavo prie
kastuvo lyg nuo sunkios naštos. Nuo ryto iki vakaro aš mačiau
tik žemę ir kastuvą, o jeigu kartais pakeldavau galvą į dangų,
akylūs prievaizdai imdavo šaukti savo skardiniais balsais.

Žemė, žemė, smiltys ir amžinas alkis buvo mūsų dienų viešpa-
čiai.

Rūpestingi sargai sugalvojo, kad, išpynus griovio krantus ša-
kom, smėlio slinkimas būtų sulaukylas, ir jie kelis iš mūsų nu-
siuntė miškan kirsti berželių.

Rodos, pirmą kartą gyvenime atsikvėpia ir išvydau rudens
rytmetį. Giria buvo pageltusi, o ant pievų spindėjo šalna.

Pro tą mišką neseniai buvo pražūsi mūsų ugnis. Apkasai,
granatų duobės ir nulaužytos medžių viršūnės dvelkė pragaro ga-
lybe. Iš vieno gilaus apkaso kyšojo aukštiekninko kareivio ke-
liai. Žemės pilkumo kelnės buvo kiauros ir ant nuogos mėsos
laipiojo juodos musės. Prasiskverbę pro ryto ūkanas spinduliai
dar aiškiau nušvietė žemės šurpą.

Po mūsų kojomis čeržėjo šlapi lapai, o auksiniai Latvijos ber-
želiai, gailiai braškėdami, virto vienas po kito į begalinę ryto
tylumą.

Mums buvo gera, nes mes buvome miške ir mūsų niekas nematė.

ooo

Kitą dieną mes vėl vieni kirtom miške berželius. Paskui su-
kūrėm laužą ir susėdę džiovinom permirkusias kojas. Rodos, į ma-
no kraują sunkėsi visa rudens giedros ramybė ir tyluma.

Staiga iš palaukės atplaukė švelnus, vaikiškas balselis:

- Skaistas rozes darža novyta...

Snaudulys dingo. Mūsų akys išsiplėtė. Atrodė - angelas oina
lankyti mūsų skurdo. Sulysusiais, barzdotais veidais prabėgo šyp-
sena. Nejučiom senas mūsų pulkininkas ėmė pypke kaukšėti į dai-
nelės taktą savo kiauro bato padan. "Man reikia ją pamatyti. Bū-
tinai, būtinai turiu aš ją dabar pamatyti", - nejučiom kilo mano

galvoj tokia mintis, ir ji mane pavergė, lyg didelė, viliojanti pagunda.

- Einu atnešti bulvių, - tariau pakildamas nuo laužo.

Visi sužiuro į mane, lyg pirmą kartą išvydę. Man buvo net nejauku, kad sudrumsčiau jų svajones ir vėl gražinau į šią išdraskytą girią. Tykiai, lyg nusikaltęs, nukiūtinau į pamiškę. Pamažu artėjau į tą nuostabią dainininę. Pro šakas pamačiau šviešiaplaukę mergytę, kuri tupėjo ant kupstelio ir laikė virve už ragų pririštą karvę. O daina, man sušlamėjus, nutilo. Ji stryktelėjo nuo kupstelio ir išplėstom akim žiūrėjo į mane, lendantį iš krūmų.

- Dainuok, dainuok, mergaitė. Aš nesu baisus žmogus - aš tik alkanas.

Ji dar daugiau išplėtė už dangų žydrėses akis.

- Vai tu neesi vacietis?

- Ne - aš ne vacietis. Aš - geras žmogus.

Bet ji vis dar neramiai sekė mane akimis, kol pradėjau rauti bulvienojus. Įsidrąsinusi atėjo pas mane ir ėmė krauti bulves į mano nudrįskusius skvermus.

Grįžęs prie laužo radau draugus snaudžiančius, lyg apaštalus. Praskleidęs laužą, sumėčiau bulves į pelenus ir pats pasidaviau saldžiam nuovargiui.

Mergaitės dainelė vėl suskardeno, vėl nutilo ir... Nusnūdęs išvydau ją prie laužo. Ji ėmė porą bulvių į ugnį ir žiūrėjo, kaip aš raivausi, keldamas savo ilgas rankas į dangų.

Išrinkau kišenėje patį didįjį gintarą ir įdėjau į jos mažą rankytę.

- Padainuok, mergaitė, - sakau.

Ji, didžiai susidomėjusi, žiūrėjo į mane. Tose vaiko akyse spindėjo grynas šiaurės dangus. Tos akys tokios matytos, lietuviškos, bet ji nesuprato.

Draugai irgi ėmė busti iš malonaus snaudulio ir raivytis.

- Jeigu nedainuoji, tai atnešk maizės.

- Aha, maizės, mergaitė, maizės, - pritarė man pabudę draugai.

Dabar mergaitė suprato ir apsisukusi lengvai, it paukščiukas, nustriksėjo tankumynan.

- Matai, ir atneš ko gero duonos, - tarė vienas draugas.

- Taigi, atneš ko gero duonos, - atsiliepė antras.

- Duonos... - sumykė pro miegus senukas pulkininkas ir garšiai sučepsėjo.

Visų mūsų sąmonė buvo taip sujaukta, kad jau mes niekados giiliai neprotaudavom. Gyvendavome tik vaizdais. Net ir svajonėse buvo tik kadaise matyti paveikslai be jokios idėjos ir jungties. Prieš valandėlę mūsų sąmonėse viešpatavo mergaitės paveikslas. Ir į ją galėjom žiūrėti snausdami iki sutemos. Dabar visi turėjome savo mintyse duoną. Ir tos duonos skonis skverbėsi per visą kūną - visi pojučiai jautė tik duoną.

ooo

Praslinkus, galbūt, gerai valandai sudrebino mus ir visą apylinkę griausmingas trenksmas. Beržyno viršūnės pranyko dūmuose.

Mos sukilome kaip šešėliai ir slinkom į paraku užrūkusius krūmus.

Aikštelėje, pageltusioje žolėje, tysojo partrenkta aukštelininka šviesiaplaukė mergaitė. Kojos buvo sumaišytos su žeme, o vietoj krūtinės dar kilnojosi kruvinų skudurų masė. Vėsiam ore garavo šiltas kraujas. Pora žingsnių šalia mergaitės gulėjo sveikas duonos kepalėlis.

Sustojome žado netekę. Mane nukrėtė žiaurus šiurpas.

Nejaugi ir ją, kaip tą kareivį, prarys ši žemė ir smiltys? Toks aitrus sunkumas užgulė mano krūtinę.

- Viešpatie, tai aš ją nužudžiau... - sudejavau begalinėje girios tylumoje.

Senasis pulkininkas pažiūrėjo į mane, į auštantį lavoną ir už krūmo rusenanti laužą, kuriame seniai jau sudegė mūsų bulvės.

- Tai ne tu, vaike. Mūsų perdaug didelis alkis nužudė ją. ---
/ "Scientiae et Artib." /

APIE Lietuvą IR LIETUVIUS

IŠ LIETUVOS REPATRIJUOJAMŲ LENKŲ NUOTYKIAI

LAIC patiekia vieno lenko profesoriaus žmonos, iš Vilniaus repatrijuotos į Lenkiją, kelionės aprašymą:

"Užtruko net 8 valandas, kol iš Vilniaus nuvykome į Gardiną. Į lenkų pusę pervažiavus, traukinį užpuolė raudonieji partizanai - dezertyrai. Jie daug keleivių išmetė iš traukinio, kai kuriuos sužeidė, o jų vežamas dėžes, lagaminus atplėšė ir daug ką pagrobė. Traukiniui ginti buvo iššaukta reguliari kariuomenė. Po to traukinys grįžo Lietuvos pusėn, pasilėmė būrį policijos ir tik tuomet leidosi Gardino link. Naujo užpuolimo nebebuvo. Traukiniai eina labai lėtai, vėluojasi. Iš Kuznicos /stotis netoli Gardino/ į Dancigą važiavom net 5 dienas. /EI/

LIETUVAITĖS LAIŠKAS IŠ SIBIRO

"Dirva" Nr.13 išspausdino vienos lietuvaitytės tremtinės Sibire laišką, kurį ji parašė savo tetai, Philadelfijos lietuvei. Ji taip rašo: "Brangi tetule. Aš, sužinojus jūsų adresą, rašau keilis žodžius. Jūs, paėmę šį laišką, turbūt, nesuprasite kas jums rašo. Jums rašo jūsų brolio ... dukterys, kurios gyvena Jakutske, šaltoje Siberijoje. Dabar aš turiu parašyti biškutį apie savo. Mes jau nuo 1941 m. gyvename šaltoje šiaurėje. Jau čia palaidojom brangią mamytę ir abu broliukus V. ir A. Tėvelio nežinom kur jis yra, gyvas ar miręs. Sunku buvo pernešti tas laikas, bet nelengva ir dabar. Mes dabar likom tik penkios sesytės. M. dabar išvažiavo žvejoti. E., aš pati, kuri rašau jums šį laišką, A., T. ir S. yra nuo manęs už 60 km "vaikų darželyje". Dar noriu tetulės paprašyti, gal kartais yra jums žinomas iš Lietuvos žydėlis G., jis kilęs iš Marijampolės. Jo ieško jo brolis, kuris randasi su mumis.

Firmu laišku daug rašyti jums negaliu, nes nežinau ar šį gausite. Bet jei gausite, rašykite kuo greičiausiai arba siųskit telegramą mums pralinksminėti, nes mums labai liūdna čia gyventi..."

TRIUKŠMAS DĖL KŪJO IR PIAUTUVO

Amerikos lietuvių laikraščiuose sukėlė karštų ginčų lietuvių komunistų reikalavimas tautinėse lietuvių kapinėse Čikagoje leisti antkapius puošti be ko kito ir komunistų emblemomis - piautuvu ir kūju. Šis klausimas pirmiausiai buvo iškeltas viename susirinkime kapinių reikalams, jį parėmė visi komunistų laikraščiai, o komunistus dėl šių reikalavimų smarkiai puola visa patriotinė lietuvių spauda, pradedant "Draugu" ir baigiant "Naujienomis". Lietuviai patriotai mano, kad piautuvai ir kūjis yra nelietuviškos emblemos, jog kūjis ir piautuvai - tai kartuvės, ant kurių nukryžiuota Lietuva ir lietuvių tauta. Lietuvių tautinėse kapinėse dera tik tautiniai lietuviški ženklai ir išpuošimai. Triukšmą sukėlusio susirinkimo pirmininkas V.B.Ambroze atviru laišku "Naujienų" redakcijai pareiškė, jog piautuvu ir kūju ant paminklo komunistai siekia propagandos, bet ne mirusiems pagerbti sumetimais. Labai maža garbė mirusiam, kurio antkapis paverstas reklamine lenta.

Iki šiol tautinės lietuvių kapinės JAV buvo bene vienintelė vieta, į kurios subolševikinę nebuvo atkreipę dėmesio komunistai. /Pr./

AKCIJA DĖL NAŠLAIČIŲ PERVEŽIMO

Mūsų išeivijos JAV tarpe šiuo metu BALFas veda plačią akciją, ragindamas lietuvius ištieti pagalbos ranką našlaičiams, dabar esantiems tremtinių tarpe Europoje. "Naujienos" rašo: "Pagal JAV prezidento Harry Truman specialų dekretą iki 1946 m. birželio 30 d. iš Vokietijos ir Austrijos išvietintųjų stovyklų galima į JAV atsivežti ir apgyvendinti 74 lietuvius našlaičius.

Kiekvieno vaiko atgabenimas, padengiant dokumentų, išlaikymo, kelionei išlaidas, kaštuoja 163 doleriai. Atvežtas į JAV našlaitis tuojau galėtų būti apgyvendintas privatinėje prieglaudoje, kur jis būtų aprūpintas maistu, mokslu ir kitais daiktais, kol kas nors jį išūnytų. Už tą išlaikymą reikės mokėti 25 dolerius mėnesiui."

Toliau laikraštis nurodo, kad daugeliui turtingesniųjų amerikiečių lietuvių ši proga yra, gal būt, vienintelė parodyti artimo meilę ir altruizmą ne žodžiais, bet veiksmu. Ši akcija turinti didelį pasisekimą. Pradžią tačiau padarė ne atskiri asmenys, bet organizacijos, rinkliavų būdu surašdamos pinigų našlaičiams iš Europos parsivežti ir jų išlaikymui užtikrinti. Detroito lietuviai nutarė iš Europos parsikviesti vieną berniuką ir vieną mergaitę našlaičius. Šiam reikalui išrinkta 15 asmenų komisija.

MIN.ŽADEIKIS IŠDĖSTĖ LIETUVOS ASPIRACIJAS

LAIC praneša, kad Lietuvos pasiuntinys p.Žadeikis Vašingtone per JAV Valstybės Departamentą perdavė Saugumo Tarybai linkėjimus ir ta proga dar kartą plačiai išdėstė Lietuvos aspiracijas.

LIETUVIAI SUNKIUOSE DARBUOSE UŽ URALO

JAV pasirodė Viktoro Kravčenko knyga "Aš pasirinkau laisvę". Autorius buvo aukštas sovietų valdininkas, kelių stambių fabriku direktorius, raudonosios armijos kapitonas, pagaliau Karo Inžinierinio Apginklavimo Departamento Viršininkas, gyvenęs ir dirbęs pačiame Kremlinyje. Iš Maskvos Kravčenko buvo pasiųstas į JAV prižiūrėti ginklų ir karo reikiųjų pirkimus sovietų valdžiai. Iš šitų pareigų jis pasitraukė Amerikoje ir atsisakė į Sovietų Sąjungą grįžti.

Savo knygoje Kravčenko be kita ko aprašo vieną kelionę į Užuralių; šios kelionės metu jo traukinys jau užuralėje sustojo šalutiniuose bėgiuose ir laukė, kol praeis ilga eilė vagonų su važiuojančiais iš Sibiro Maskvos ginti /1941 m./ raudonarmiečiais. Jam ir kitiems karininkams buvo leista pasivaikščioti. Jie nuėjo į artimą mišką, kuriame buvo kertami medžiai.

"Kai prisistartinome, - rašo Kravčenko, - mes pastebėjome, kad vyrai ir moterys, kurie ten dirbo pasigailėjimo vertas būrys, nėra rusai. Nors dauguma jų avėjo ūkininkų "lapti" /rusiškas nauges/, bet kiti jų drabužiai buvo svetimos išvaizdos, nežiūrint to, kad jie buvo suskretę purvu ir nudrįsę pagal geriausią sovietų madą. Šitie žmonės, matyt, nebuvo pratę dirbti tokį varginantį žiemos darbą. Iš vieno ginkluoto NKVD sargybinio mes patyrėme, kad tai ištiesų buvo svetintaučiai: latviai, lietuviai, estai, lenkai, žydai - dalis kokių 2 milijonų "klasinių priešų" ir "nepageidaujamo elemento", atgabentų į sunkius darbus iš sričių, kurias Sovietų Sąjunga pagrobė Maskvos - Berlyno sutarties pasėkoje. Mes sugrįžome į savo traukinį prislėgtoji nuotakoje ir tylėdami. Kiekvienas dalykas, primenantis tą susitarimą su nacizmu, buvo skaudus priekaištas tikrai mylinčiam Rusiją žmogui." /381 psl./.

ŽINIOS iš Tėvynės

ŠIENAS STIPRINA LENINO-STALINO SOCIALIZMĄ...

- Vilniaus radijas praneša: 1. "Kiekvienas šieno žiupsnelis brangus Lenino - Stalino socializmui sustiprinti Lietuvoje."
2. Visasąjunginė kooperatyvų darbuotojų sąjunga darbštiems socializmo šalies darbo valstiečiams premijuoti atsiuntė druskos.
3. Vilniaus milicijos mokyklos klausytojams besilankant vienoje skerdykloje, pasižymėjęs darbininkas milicijos viršininkui besišypsodamas tarė: "Odą nulupti reikia mokėti."
4. Kai kurių inspektoratų, sakysim, Ukmergės, mokytojai dėl pieštukų daro audrą, o nepasistengia vietoj rašymo priemonių su-

organizuoti. Tėvam ir vaikam tatau sudaro neigiamą įspūdį, - po pasikalbėjimo su švietimo komisariato atstovu pareiškė radio reporteris.

5. Rūdninkų girios eksploatavimo viršininkas pareiškė, kad šitais ištekliais galima padėti ir "broliškos respublikos".

IVAIRENYBES IŠ BOLŠEVIKINĖS SPAUDOS

"Komjaunimo Tiesa" rašo: Lenino jaunimui kenkėjų netrūksta iš visų pusių. Kaino susirinkimams trukdo darbo vengiantis elementas, kuris atskirus komjaunuolius terorizuoja net Anglijos baubu. Silpnosio partinio išsilavinimo jaunuoliai paniršta, kad mus gina raud. armija.

Kitoje žinutėje sakoma, kad Lampėdžių komjaunimo vėliavą piktadariai pavogė ir išniekino, o knygas, kurias iš broliškųjų respublikų gavęs prisiuntė Kauno centras, sunaikino.

"Tarybų Lietuva" praneša: Raudonojo laivyno kovotojas N. pareiškė Klaipėdos uosto darbininkams: "Aš čia kaip ir Vladivos-toke ar Leningrade, visur matau savus žmones."

Šilutės valstybinių ūkių darbuotojų suvažiavime traktoristas draugas Valodis garsiai sušuko: "Partijai ir vyriausybei duonos nepritruks." /KT/

KOMUNISTAI SKUNDŽIASI SAVO TVARKA

"Tiesa" Nr.256, kaip praneša JAV lietuvių laikraščiai, nusiskundžia dideliais nenormalumais tiek pramonės, tiek žemės ūkio srityse Lietuvoje. "Tiesa" rašo: "Kai kurios gamybinės artelės išleidžia į rinką menkaverčius gaminius. Prekybinės organizacijos pagamintos avalynės kartais būna perdėm netikusios, o užrašyta "modelinė avalynė" ir kainos net trigubai brangesnės, negu sąjunginio kainoraščio leista. Antai Kauno "Metalas" gamina kibirus, sukiša juos po dešimtį, supokuoja. Bet dažnai būna: įpiltas į viršutinį kibirą vanduo prateka iki paskutiniojo. Aliejaus ir tabako tresto žinioje stiklo fabrikas šiuo metu vos kruta. Jo gaminiai menki tiek išvaizdos, tiek patvarumo, tiek asortimento atžvilgiu."

"Rumšiškių valsčius, - skundžiasi toliau tas pats laikraštis, - valstybei yra davęs tik 13,5 % metinio grūdų paruošos plano, o kiek buožių, kurie nedavė nė vieno grūdo arba mažą galvoją apie paruošas. Štai, Vosyliškių kaimo buožė J. Daunoravičius turėjo pristatyti valstybei 1.500 kg grūdų ir tiek pat bulvių, o davė tik 50 kg grūdų. Šis buožė taip pat neatsilygino ir už 1944 metus. Toks pat ir kitų buožių elgesys. "Aš neturiu iš ko atiduoti", - pareiškė buožė Matakas. Patikrinus pasirodė kas kita. Javų rasta pas jį pakankamai. Labai silpni javų pristatymo tempi ir Pakuonio valsčiuje. Šis valsčius iki šiol atidavė tik 19,8 % metinio grūdų plano. Nepatenkinamai vyksta paruošos ir Garliavos valsčiuje." /Pr./

KITOS ŽINIOS

"Išsivijų Draugas" rašo, kad į Lietuvą iš TSRS plūsta minios elgotų ir įvairaus sudėtingumo gaivalo. Maldauja valgio. Lietuvą jie vadina mažąja Amerika. NKVD į šį "turizmą" žiūri pro pirštus, o gal būt, mato, kad jėga badaujančių TSRS piliečių nesuvaldys. /KT/

POLITINĖ

Ged. Galvanauskas

*

Apžvalga *

NEVYKĘS ŽAISMAS. - Kai keturios galybės Paryžiuje buvusių ašies nuotrupų taikos sutartis redaguoti bando, pasaulyje vyksta naujos apimties įvykiai. JAV pratęsia pusantriems metams mobilizacinį įstatymą. Kinijoje gen. Marshall bandymas sutaisyti nacionalistus ir komunistus nueina vėjais. Pastarieji ir šiandieną veda kovą prieš Čiangkaišką, kurio kariuomenė yra užėmusi dar toli ne visas svarbiausias vietas Mandžūrijoje. Didžioji Britanija imasi naujų priemonių imperijai apginkluoti. Common Wealth konferencijoje nutarta, kad kiekviena dominija gina savo sritį. Londonui palikta tik jėgas derinti, rinkuoti. Šiaurės Iranui atitekus sovietams, britai telkia karines pajėgas Irake, Transjordanijoje. Gen. Anderso kariuomenė iš Italijos iškelta, bet Lenkijon negrįžo tik labai nežymus nuosimtis. Londoniškos lenkų vyriausybės kariuomenė palieka svetur, Irake, kad, Anderso žodžiais tariant, kovotų už tautinę, savistovią Lenkiją su Vilniumi ir Lvovu. UN /United Nations/ Pilnatyje šiaurryčių ir pietryčių lenkų tautinių organizacijų keltas šūkis - Lenkija su Vilniumi ir Lvovu - randa atgarsį. O kariniai daliniai telkiami ne vien Artimuose Rytuose, kurie staigmenoms pasiruošę. Venecijoje Džiulijoje britai telkia naujus dalinius. Triesto srityje Tito organizuoja streikus, kurie ypač aštrioje formoje siaučia, kai tas klausimas svarstomas nusigyvenusioje Paryžiaus konferencijoje.

Palestinoje įsisiūbavę neramumai privedė britus prie masinių suėmimų, kratų. Ten rasti dideli kiekiai ginklų ir šaudmenų. Sovietų vokiškosios srities pasienyje amerikiečiai įsitvirtina. Bikini salose daromi bandymai su atominė bomba, kurios sproginas ir per 4.000 km pasiekusi šviesa neįtikina pasaulio, kad dabartiniu metu būtų galima sukurti pastovią taiką. Nors Byrnes, apleisdamas JAV, prašė melstis pasaulį, kad Paryžiaus konferencija pavyktų, bet jos darbus lydi nesėkmė. Europa meldžiasi ne už taiką, bet už karą, kad jis greičiau įvyktų. JAV dar svyruoja vidurkelyje, o sovietai ginkluojasi milžiniška sparta. Šiam reikalui jie būtini laiko, kuo daugiau laiko. Keturių pajėgų konferencija vyksta aplinkoje, kurios įvykiai nežada taikos.

Įvykiai įvykius geną artina kažką siaubingo, būtent, primena Byrnes grąsinimą: "Paryžiaus konferencijai nepavykus, žmonių laukia žiarus likimas." Iš šalies atrodo, kad toji konferencija, kurios dabar antrąjį veiksmą pergyvename, yra tuo nevykusiu žaismu, kuris yra tęsiamas iki galutinio taško. Ji pasiekus ir pradėjus žaismą kitomis priemonėmis, kai kurie šiandienykščiai vaidilos galės tarti: padaryta kas buvo mūsų galioje. Paryžiaus derybininkai nepamatę atominės bombos šviesos ir neišgirdę sproginimo griausmo, nesutrukdyti gali tęsti ginčus. O šie kai kurias pajėgas kas kartas vienas nuo kitų vis labiau atitolina.

Italijos klausimų kompleksas užgulė konferenciją. Jos dalyviai pradžioje paraiškė, kad reikia paskubėti. Vėliau paruošė savaitinę darbų programą, kuri net dienomis netesėta. Pagaliau vieši posėdžiai pakeisti asmeniniais pasitarimais, kad išlygintų nuomonių skirtumus. Byrnes ir Molotovas pradėjo pietauti ilgiau, kaip oficialiuose posėdžiuose tartis. Molezovas vėda žaidimą, darydamas nuolaidas, tai vėl užsikirsdamas. Buvęs darbiečių partijos pirmininkas prof. Laski pradėjo pulti kolegą Beviną, kad šis vedas nenuoseklią politiką ir daręs nuolaidas Molotovui. Pastarasis gi parodė didelio užsispyrimo, bet negalima tvirtinti, kad nemokėtų kompromisų šokio šokti. Byrnes, rimčiausias Molotovo oponentas, kartais parodo besąlyginį užsispyrimą, kaip pav. dėl taikos konferencijos datos. Bidault yra nuololinių kompromisų autoriumi.

Italiją liečiančiais klausimais susitarta, bet tik pačiais nesvarbiais. Principe sutarta, kuris turtas turi būti įskaitytas į reparacijas, Italijos demokratinio valdymosi priežiūrą pavesti keturių galybių ambasadoriams Romoje. Britų kariuomenė bus evakuota iš Italijos per 90 dienų nuo taikos sutarties pasirašymo, jei tai padarys sovietai su savąja, esančia Bulgarijoje. Nežymios buv. Italijos sritys pervestos Prancūzijai. Austrių pretenzijos į rytinį Tirolį atmestos. Esminiais klausimais - dėl Italijos kolonijų ir Triesto - nesutariama. Italijos kolonijų klausimas po ilgų ginčų atidėtas netams, paliekant jį britų mandate. Triesto klausimu iškilo didžiausia audra. Po ilgo tarysioni svarstytas Bidault projektas. Jis siūlo miestą ir uostą sutarptautinti 10 metų, pavesti 4 galybių, Italijos ir Jugoslavijos atstovams valdyti per pastarųjų gubernatorius. Ir šis siūlymas sukėlė aiškų nesutarimą dėl statuto, nes Molotovas stengėsi jį išjungti iš JTO, o Byrnes - pavesti jį žiniai, nes 4 galybės esančios nekompetentiškos.

Italijos siūlymu, jai priklausiusį Dodokanezo salyną perduoti Graikijai, kad šia kaina užnėgztų diplomatinis santykius. Šiuo būdu apeiti sovietų reikalavimai kairių kompensacijų, reikalaujant prieš pusantro mėnesio.

Dunojaus laivininkystės klausimas sukėlė aštrų pasikeitimą nuomonėmis. Maskva nenori įsileisti į savo viešpatiją svetimų galybių laivų. Klausimas atidėtas ateičiai.

Balkanų valstybės tik paviršutiniškai paliestos. Suomijos klausimas šiandien menkiausia susidomėjimą sukelia, nes jis Maskvos jau prieš 2 metus užantspauduotas.

Per praėjusias dvi savaites konferencijai tik paviršutiniškai klausimus svarstant, pasigirsta gausybė protesto balsų. Tiesiogiai, kad Venecija Džiulija turi priklausyti Jugoslavijai. Pradžioje atmesta Molotovo siūlymą, o dabar jau sutinka priimti jį diskusijų baze, o Bidault projektą kategoriškai atmesta. Italijos konstituantos pirmininkas birželio 26 d. pareiškia: "Italijai patiekiami reikalavimai yra nusizengimas švenčiausios laisvės ir demokratijos dėsniams. Italija turi išlaikyti Triestą ir vakarų Istriją." Graikija nepatenkinta per mažomis reparacijomis. Bulgarija skundžiasi nuskriaudžiama per didelėmis reparacijomis, nors kovoje prieš vokiečius žuvo 1,2 ml. karių. Vengrija kelia Transilvanijos klausimą, nes tas kraštas su keliais šimtais tūkstančių vengrų perkeistas Rumunijai. Lenkija nesutaria dėl sienų su Čekoslovakija. Už geležinių groty ataidūrusių tautų aiškus niekas nenori suprasti. Gal būt, Lietuvos

klausimu pradeda noriau išklaudyti konferencijos užkulisiuose, bet tyliai, be liudininkų ir tik - išklaudyti.

TREČIA KARTĄ ATOMINEI BOMBAI SPROGUS. - Kai taika laidojama gausybėje konferencijų, kurios serga ta pačia liga - nesutartumu, palydint šių metų pirmąjį pusmetį sprogsta Bikini salyne, Pietiniame Ramiajame vandenyne, bandomoji atominė bomba. Tą bandymą organizavo atominės bombos savininkė - JAV. Šiam žygiui pradėta ruošti prieš pusmetį. Paruošiamiesiems darbams vadovauja amerikietis admirolas Blandly. Asmenys, dalyvavę toje operacijoje, "patikrinti" pradėdant dienomis, kai jų pirnieji dantys ~~sxxxgxxx~~ dygo. Be šių dvikojų vaidilų esama ir ke-turkojų - 4.000 žiurkių, 200 avių ir 200 kiaulių, kurios dėvė-je apsaugos kaukes. Taikiny - 100 laivų, kurių centre linijinis "Nevada". Juk tarpe yra ir nemažai nukentėjęs "Prinz Eugen".

Žiūrovai - 42.000 kareivių - sutalpinti 120 laivų, kurie buvo arčiausia 16 km nuo pagrindinio taikinio. Jų tarpe, po ilgo ir nuodugnaus tikrinimo, išleista 200 spaudos atstovų.

Bomba sprogo birželio 30 d. 23,30 val. Sprogimo metu sunaikinti 5 laivai, žymiai sužalota 6 ir nukentėję 22 laivai. Pagrindinis tikslas buvo ne vien sunaikinti buvusius taikinius, bet ištirti bombos veikimą. Kiekvienas laivas buvo aprūpintas moksliniais įrengimais. Bombai sprogas, tiriami kokių žalų padarė kariniams įrengimams, maistui, vaistams, taikiniuose esantiems gyvūnams. Tuo tikslu sutelkta gausybė įvairių specialistų, kurių tyrinėjinai gali užsitemti mėnesius, net metus.

Trečią dieną po atominės bombos sprogimo jau prasidėjo nesutarimas dėl jos veiksmingumo. Vieni išdavaus labai menkai vertina, kiti yra visai patenkinti. Kiekvienu atveju negalima sutikti su "L'Humanite" išvadomis: "Visa tai yra propaganda ir išmis-las, nes admirolas Blandly atominė bomba žaidžia kaip pliusiniu meškučiu."

Tuo metu, kai šalys nesutaria dėl ką tik sprogusios bombos išdavų, UN atominėje komisijoje vyksta aštriausi ginčai. JAV užkulisinės politikos vyriausiasis vairuotojas Baruch siūlo sudaryti vyriausią tarptautinę tarybą atominei energijai tvarkyti. Ji turėtų perimti savo žinion atominės energijos žaliavas, tyrimus, pramonę ir kontroliuoti atskirus valstybes, kad jos nepanaudotų apsiginklavinui.

Gromyko siūlo sudaryti tarptautinę konvenciją ir 3 mėnesių bėgyje sunaikinti visas pagamintas atominės bombas. To ~~neįvykdžius~~ neįvykdžius, jo žodžiais, "žmonijai daromas didelis nusikaltimas". UN turėtų būti sudarytos dvi komisijos, kurių viena informacinė, kita taikytų sankcijas tautoms, laužančioms konvenciją. Gromyko nutyli apie kontrolę, nes ji SSSR būtų nepriimtina ir remia veto teisę, kurią Baruch siūlo panaikinti atominės energijos klausimus svarstant. "Pravda", gindama Gromyko siūlyną, klausia: "Kodėl JAV atominės bombas gamina ir krauna, jei jų gavyba draudžiama? Dėl ko kitos tautos turi akiai pasikliauti JAV, jei pastarosios reiškia nepasitikėjimą kitoms galybėms?" O toji galybė, reikia suprasti, yra sovietai.

Žiniomis iš Istanbulo, sovietai gamina atominės bombas iš vandenilio. Tą bombą išrado, kaip praneša Egipto royalistų organas "Aker Saa", prof. Petras Kapica ir ~~xxx~~ Sergiejus Pavlov, kurie š.m. gegužės mėn. dar patobulino. Ten pat nurodoma, kad tos ato-

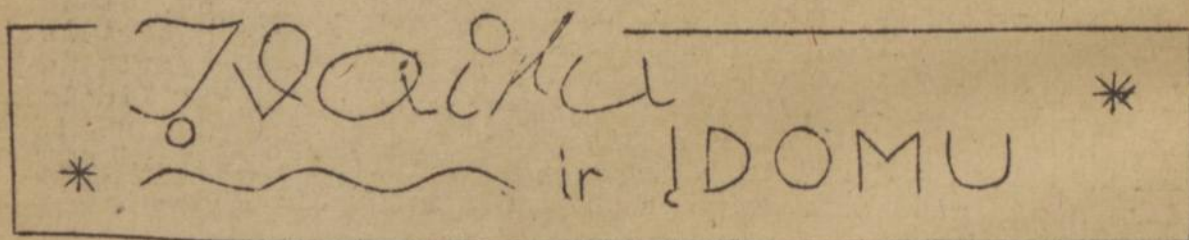
ninės bombos nėra tokios veiksmingos, kaip iš uranijaus pagamintos, bet jų gavyba yra žymiai lengvesnė. Apie šią atominę bombą esą pranešta Trumanui ir Byrnes raštu Nr.6875. Ji būsimai pagaminta ir išbandyta palyginimui išdavi su ką tik sprogu- sia.

Žiniomis iš Istanbulo, apie amerikiečių atominę bombą Stali- nas gavęs smulkų pranešimą, kuris buvęs aptartas su generali- nio štabo atstovais. Smulkesnių žinių jis turįs apie pirmuosius amerikiečių bombų bandymus New Mexico, kurių išdavas dabartinės bombos žymiai prašoka.

Konservatorių organas "Daily Mail" birželio 27 d. laidoje apie sovietinę atominę bombą tarp kitko rašo: "Rusai yra įsiti- kinę, kad 8 sovietiškujų sunkiujų bombų užtektų New Yorkui su- griauti, o 3 amerikiečių bombų Maskvai su žeme sulyginti."

Žmogaus protas sukuria milžiniškas naikinimo jėgas. Ar da- bartinė kultūra ir žmogaus valia yra pasiekusi tą laipsnį, ku- riname būtų apvaldomas civilizacinis siutėjimas? Netolima pra- citis ir dabarties vyksmas to nežada. Sovietų pradėtais bandy- mais eis skubiausia prie tikslo. Ar JAV, kuri pasiėmė atsakomy- bę už pasaulio tvarką, tinkamai įvertins ir iš jos išplaukian- čių atsakomybę?

Bandonoji atominė bomba sprogo. Pasaulis dabar nuogastauja, kad nelauktą minutę sprogs naikinamosios bombos virš galvos ne- ranios žmonijos, kuri neturi net tų apsaugos priemonių, kurio- mis galėjo bent laikinai pasidžiaugti Bikini salose atsidadusios kiculės, taip reikalingos bėdaujančiam pasauliui.

CHURCHILLIS TEISINASI

Amerikoje Churchillis tarp kitko pasakė: "Nėra jokio pagrindo Rusijai jaustis blogai atlygintai Vakaruose. Baltijos valstybės ir didelė dalis Suomijos jau yra Rusijos prisijungtos."

Dėl šio sakinio, kuriame įžiūrėtas Churchillio noras pripa- žinti Rusijai Pabaltijį, JAV pabaltiečiai nusiuntė protesto re- zoliucijas Churchilliiui. Amerikos Lietuvių Taryba protestavo milijono JAV lietuvių vardu. Dabar Churchillio asmeninis sek- retorius atsakė: "Ponas Churchillis nori, kad aš pareikščiau, jog jo posakis apie Pabaltijį - SSRS santykius, kurį jis paša- kė New Yorke, buvo tik paprastas esamos politinės padėties konstatavimas. Jis jokių būdu nenorėjo spręsti apie esamos pa- dėties teisėtumą ir moralumą." /Pr./

SAJUNGININKAI GRUPOJASI

"Daily Herald" birželio 22 d. laidoje rašo: "Penki britų karo laivai nuleido inkarus Triesto uoste, britų ir amerikiečių kariuomenė telkiama išilgai Italijos - Jugoslavijos demarkacijos linijos Venecijos Julijos provincijoje, - pranešė oficialus Biogrado komunikatas.

Komunikate panigiamos žinios apie "Jugoslavijos intencijas užpulti sąjungininkus Triesto" ir pridėdama: "Paskutiniu metu buvo pastebėta daug sąjungininkų tankų, artilerijos ir sunkvežimių kolonų, kurios judėjo link Triesto ir Gorizia. Buvo pastebėta perkeliant 56 britų pėstininkų diviziją ir 6 britų šarvuotųjų diviziją į demarkacijos liniją. Sąjungininkų dalinių tarpe buvo pastebėti četnikai ir ustašai /buv. jugoslavų kvislingai/ amerikiečių kariuomenės uniformose." /Reuter/.

KAIP SU KATYNU?

Nürnbergo tribunolo kaltinamajame akte pasakyta: "1941 m. rugsėjį 11.000 lenkų karininkų belaisvių išžudyta Katyno girioje prie Smolensko." Penkis kartus bylos metu užsiminta apie Katyną, bet čia pat ir atidėta. Pirmą kartą 1946.II.13 užsiminė pulk. Pokrovski, kaltę suvertė Reichui. Tribunolas nutarė šiuo reikalu leisti gynybai išnagrinėti SSSR komisijos dokumentus. Antrą kartą Katynas prisiminta 1946.III.8. Göringo gynėjui pasiūlius apklausti sovietų nurodytus liudininkus ir prof. Dr. Naville, kuris būdamas tarptautinės gydytojų komisijos narys tyrė Katyną ir 1943.V.30 pasirašė protokolą, kas "iš laišku, užrašų ir laikraščių, kurie rasti prie lavonų, aišku yra, kad egzekucija įvyko 1940m. kovo ar balandžio mėnesiais." Gynėjo pasiūlymas atidėtas vėlesniam laikui. Trečią kartą Katynas užsiminta 1946.VI.3: vėl gynyba prašė apklausti liudininkus. SSSR prokuroras Rudenko užprotestavo. Jo nuomone, SSSR komisija dalyką ištyrė, ir baigta, nes "fašistai" liudininkai nieko nauja nebeįneš. Katynas vėl sąlyginiai atidėtas. /KT/

NAUJI JAV GINKLAI

JAV armijos vadovybė paskelbė smulkmenų apie naujus apsigimamuosius ginklus prieš atominės raketos ir šarvuotus lėktuvus, skirtus atominėms bomboms gabenti. Naujasis ginklas iššaunamas iš lėktuvų kaip raketa ir radaro arba elektroninio įtaiso pagalba nukreipiamas į priešo taikinius. Raketa, priartėjusi prie taikinio, tam tikro mechanizmo pagalba ištrėkš skysto metalo srovę, kuri sunaikins taikinį. Naujasis ginklas yra 8 km per sekundę pradžios greičio ir lengvai gali pralenkėti V 2, kuris į sekundę teskrenda 1,5 km.

JAV sukūrė lėktuvų tipą, kuris atominės bombas gali numesti į kiekvieną pasaulio pramonės sritį, paskelbė JAV oro pajėgų valstybės sekretoriaus pavaduotojas. Smulkesnių duomenų apie tuos lėktuvų tipus jis nepaskelbė. Jis paminėjo tik, kad B-36 ir B-35 jau su atominė bomba išskraidė po 16.000 km. /TŽ/

Chronika

GRIEŽTA TARPZONINĖ KONTROLĖ. - Pastaruoju metu britų, amerikiečių ir prancūzų zonų pasieniuose vykdoma griežta keleivių kontrolė. Amerikiečių karinai, vokiečių policininkų padedami, tikrina dokumentus, lagaminus, portfelius ir kt. Nereti atsitikimai, kad keleiviai apčiupinėjami nuo kojų kauliukų iki kaklo. Spėjama, kad keleivių kontrolė sustiprinta ryšium su pagriežtinta kova su spekuliacija.

NAUJOS KNYGOS. - Lietuviškų knygų išsivijoje vis gausėja, pasirodo vis nauji leidiniai, kurių vieni didesnės, kiti mažesnės vertės. Didžia džiaugtis turėdant mūsų literatūrai, tačiau kartu tenka ir nusiskusti, kad ne visos išeinančios knygos eiliniui skaitytojų yra įkandamos kainos atžvilgiu, nes už nedidelę, neretai keliasdešimties puslapių knygėlę nesigrovina nulupti nepalyginamai jau aukštą kainą. - Paskutiniu laiku iš spaudos išėjo šie leidiniai: Liudo Dovydėno "Pabėgėlis Rapsiukas", iliustruota dail.P.Osmolskio, išleista Rit-Mak leidyklos, 88 pusl., kaina RM 6,-; Stasio Santvaro ketvirtieji lyrikos knyga "Leivai palaužton burėn", iliustruota dail.A.Vaičiūčio, išleista "Patrios" leidyklos Tübingene, 172 psl., kietame įrišime RM 8,-; poezijos almanachas "Verpetai", redaguotas Vytauto Dyvo, iliustruotas dail.Stp.Makarevičiaus, išleistas "ilguvos Baro" Kemptene, 144 psl., mažo formato, kaina RM 5,-; dail.P.Osmolskio iliustruota eiliuota pasakėlė vaikams "Du gaideliai", atspausa iviem spalvomis, išleista Kirchheime, kaina nepažymėta.

Naujosios knygos, be abejo, lietuvių tremtinių malonai bus suktos ir įvertintos, ko tačiau negalima būtų pasakyti apie "kišeninį" poezijos almanachą "Verpetai", kuriame poezijos tikrai nedaug yra; jei jis būtų nepasirodęs, jokio nuostolio iš to neturėtume, nes neteko girdėti, kad kur nors ne visai vykę pirmieji poezijos bandymai būtų tuojau spausdinami, kai pas mus tai tuo tarpu pradeda įeiti į madą. O gal tai daroma pasipinigavimo tikslu? /Šios pastabos, reikia pažymėti, neličia A.Tyruolio, kuris taip pat bendradarbiauja "Verpetuose", ir vieno kito stipresniųjų "pirmabandininkų"/.

ŠV.SOSTO DELEGATŪRA KIRCHHEIME. - Neseniai į Kirchheimą persikėlė iš Wiesbadeno Šv.Sosto Delegatūra lietuviams Vokietijoje. Delegatūros adresas: Kirchheim-Teck, Steingaustr.18.

PABALTĖS MUZIKOS MOKYKLA. - Detmolede steigama Pabaltės Muzikos Mokykla, glėbajama UNRRAs Team 253. Įstojamieji egzaminai lietuviams įvyksta liepos 1 d. Mokiniai priimami į fortepiono, dainavimo, smuiko, violončelės ir vargonų klases. Mokyklos adresas: /21a/ Detmold, Hermannstr.57.

"Apžvalga", Nürtingen, Katharinenstr. 31/1, Württemberg. -----